

Una certa dosi de bonisme i d'indulgència, adobada amb ponderacions molt pròpies de la literatura barroca (*moltíssimes, excel·lentíssimes, santíssimes, altíssimes muntanyes...*) dóna una imatge paradisiàca del territori. Tot funciona perfectament..., excepte «els depravats agermanats». Els ministres de l'església sempre i arreu «serveixen amb molta diligència», amb «molt gran cerimònia i devoció».

L'arquetipus, els índexs i els apèndixs

El text que ens ofereix Juli Moll al disquet (pp. 486-785) en principi estava pensat per anar a les pàgines senars acarades amb l'original de l'edició crítica (pp. 80-359). Transcrit en ortografia moderna, supleix les mancances de l'original, inclosos els bordons —omissions de fragments començats i acabats per la mateixa paraula— o altres pèrdues substancials. Es tracta d'un «experiment intel·lectual fet a partir d'unes dades factuais i d'uns coneixements... d'història i... cultura de la Mallorca en què visqué Binimelis».

De més a més d'aplicar el sistema ortogràfic actual, l'editor s'ha afanyat per desfer-hi les modernitzacions i mallorquinitzacions dels copistes, conservant, això sí, les formes valencianes de conjugació. No seré jo qui discutirà l'oportunitat d'aquesta tasca concreta. Més encara, gosaria dir que l'arquetipus serà més útil per al lector “normal” que no l'envitricollada edició crítica, mala de llegir. Les abundants notes al peu que il·lustren el text recreat serveixen per situar al temps o a l'espai els llocs i esdeveniments que es van evocant. Adesiara, però, caldria recordar la dita clàssica *ne quid nimis*.

La utilitat de les 95 pàgines de l'índex de noms propis —topònims i antropònims— és ben palesa. Cal afegir-li, per emmarcar l'obra, els índexs dels set llibres que integren la *Història general del Regne de Mallorca* (p. 903-917) i ajuden a entendre el paper del llibre Vè dins el conjunt de l'obra.

L'apèndix I es dedica a «El marc geopolític i històric» (p. 786-851) i l'ha escrit l'editor. En canvi, els altres tres són —directament o indirecta— deguts a Joan B. Binimelis. El II «Iglésies e convents de la ciutat de Mallorca» és una traducció “repristinada” dels capítols 28-54 del llibre IVt. Qualque purista la qualificarà de destraducció o falsificació. És un risc que deu haver assumit l'editor. Com a apèndix III, figura la «Biografia de dos bisbes de Mallorca» (p. 889-894) que és la traducció de la 1ª part del llibre IVt. Tracta del bisbe Joan Vic i Manrique, protector de Binimelis, i del predecessor. L'apèndix IV pertany a la 2ª part del mateix llibre IVt, traduït també: «Del govern e regiment de la terra e d'algunes coses particulars».

L'agosarat Juli Moll somia editar críticament tota la *Història* binimelisiana. Ho desitgem tots els amants de la nostra terra.

Vicenç M. ROSSELLÓ I VERGER
Universitat de València

CABRÉ, M. Teresa / DOMÈNECH, Ona / ESTOPÀ, Rosa (ed.) (2014): *Mots nous en català. Una panoràmica geolectal = New words in Catalan. A diatopic view*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Mots nous en català. Una panoràmica geolectal es presenta com el primer treball col·lectiu de la xarxa NEOXOC, creada l'any 2008 sota l'impuls de l'Observatori de Neologia de la Universitat Pompeu Fabra i centrada en la recopilació i l'anàlisi dels neologismes de les diferents modalitats dialectals del català. Finançada per l'Institut d'Estudis Catalans, en formen part la Universitat d'Alacant, la Universitat d'Andorra, la Universitat de Girona, la Universitat de les Illes Balears, la Universitat de Lleida, la Universitat de Perpinyà Via Domícia, la Universitat Oberta de Catalunya, la Universitat Pompeu Fabra i la Universitat Rovira i Virgili. M. Teresa Cabré, de la Universitat Pompeu Fabra i responsable principal de la xarxa NEOXOC, a la presentació d'aquest llibre afirma: «Una xarxa com aquesta, que

aprofundeix en les varietats d'una llengua, seria excessiva si la neologia es limités a servir per a l'actualització de diccionaris, però la possibilitat que els neologismes recopilats siguin un objecte d'estudi ens permet detectar pistes sobre com evolucionen les llengües i els dialectes. Aquest estudi pretén ser una primera mostra d'aquesta evolució.»

El llibre recull vuit articles dedicats a l'anàlisi quantitativa i qualitativa de les dades recollides en els diversos nodes d'aquesta xarxa, a partir de diferents tipus de formació dels neologismes: prefixació, sufixació, composició culta, composició patrimonial i sintagmació, manlleus del castellà, manlleus de l'anglès, truncació i neologisme semàntic. En el prefaci de l'obra, signat per Ona Domènech, de la Universitat Oberta de Catalunya, i Rosa Estopà, de la Universitat Pompeu Fabra, es concreten els objectius de la xarxa NEOXOC i la metodologia de treball que s'utilitza per a la recollida de les dades que són la base dels estudis. És especialment rellevant tenir presents almenys dos aspectes. Per una banda, el criteri de neologicitat emprat a la xarxa és el lexicogràfic: «es considera neologisme qualsevol paraula que no apareix en un corpus lexicogràfic d'exclusió determinat prèviament», format, concretament, pel *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC (2a ed., 2007), el *Gran diccionari de la llengua catalana* d'Enciclopèdia Catalana (1998) i la *Gran enciclopèdia catalana* (2a ed., 1992). Aquest criteri és discutible, naturalment, però és pràctic i coherent amb la pretensió inicial de servir a l'ampliació dels materials lexicogràfics existents. Per una altra banda, pel que fa a les fonts buidades, «partim d'un corpus constituït per textos procedents de la premsa de gran difusió». Es fa servir una eina d'extracció semiautomàtica, que es complementa amb la detecció manual (especialment indispensable per detectar la neologia semàntica). Les dades recollides corresponen als anys 2008, 2009 i 2010, amb alguns desequilibris segons la zona geolingüística fruit de les possibilitats de dedicació i les dimensions dels grups de treball.

Comptat i debatut, el corpus d'anàlisi volta els 16.000 lemes i les 25.000 ocurrències, i una primera dada interessant que es presenta correspon al percentatge de lemes segons el procediment de formació, que mostra per exemple que la sufixació i la prefixació són els recursos més detectats (amb més d'un 16 % d'ocurrències cada recurs); o que els manlleus de l'anglès (12,7 %) superen els manlleus del castellà (9,2 %). Els vuit estudis concrets giren al voltant dels vuit recursos de formació esmentats, i el llibre es clou amb dos annexos: l'un amb els exemples de neologismes citats en cadascun dels capítols, i l'altre amb una mostra de les dades recollides.

En aquest mateix prefaci les editores ja avancen alguns dels resultats globals dels diversos estudis. Per exemple, el fet que les dades mostren «unes tendències força compartides en relació amb la neologia estàndard difosa a través dels mitjans de comunicació escrita d'arreu del territori de parla catalana». Així, «pel que fa als recursos de formació de noves paraules [...] les distintes varietats diatòpiques de la llengua catalana mostren, en general, un elevat grau d'homogeneïtat. [...] la representativitat dels diferents recursos de formació és força similar en els diferents nodes; el conjunt dels prefixos, sufixos i formants cultes —quant a nombre, inventari i productivitat— també és força semblant, i la distribució de les categories gramaticals en els neologismes analitzats segueix una pauta similar». Però també es detecten algunes diferències i particularitats segons el node, que en futurs estudis caldria anar contrastant per determinar si hi ha causes que les puguin explicar.

El primer dels estudis està dedicat a la prefixació, i el signen Jordi Ginebra, Roser Llagostera i Xavier Rull, de la Universitat Rovira i Virgili. La prefixació és el segon recurs en termes de rendiment, just per darrere de la sufixació. Els autors constaten que les dades recollides permeten confirmar algunes de les afirmacions que es poden trobar en estudis previs respecte de la productivitat del recurs, i constaten igualment que no hi ha cap forma prefixada que es pugui considerar pròpia només d'un dels dominis territorials analitzats. El que demostren les dades recollides, això sí, és que determinades formes creades per prefixació només es troben en els textos propis de certs nodes (*interparroquial* a Andorra, *vicebatle* a les Balears, etc.), però enraonadament atribueixen aquest fet a raons semàntiques, no pas a la morfologia dels mots. Algunes de les dades recollides, però, sí que presenten algun tret sorprenent. Per exemple, és curiós que en el node de Girona la prefixació només s'utilitzés en el 5,2 % dels neologismes recollits, dada que contrasta, per exemple, amb el 23,9 % d'Alacant i també amb el 16 % de mitjana. També poden

arribar a ser sorprenents certs desequilibris pel que fa a la categoria gramatical dels termes creats per prefixació recollits en els diversos nodes. Els autors de l'estudi assenyalen amb prudència que caldrà esperar a completar la recollida de dades amb estudis successius, de manera que aquestes possibles desviacions es puguin confirmar o desmentir. L'estudi presenta ordenats els prefixos per productivitat, i fa algunes consideracions interessants sobre els cinc prefixos més emprats (*anti-*, *re-*, *pre-*, *super-* i *co-*). També presenten altres consideracions sobre altres formes documentades, en un text de fàcil lectura i exposició molt clara.

El segon article es titula «Sufixació», i el signen Ona Domènech, de la Universitat Oberta de Catalunya, i Rosa Estopà, de la Universitat Pompeu Fabra. La sufixació és, en termes absoluts, el recurs més productiu, amb un 16,8 % dels casos recollits, només lleugerament superior a la dada relativa a la prefixació. Com en el cas anterior, les dades dels diversos nodes presenten algunes variacions importants (a Lleida només el 7,8 % dels neologismes recollits estan formats per sufixació, i en canvi a Girona aquest percentatge arriba fins al 24,7 %): aquestes variacions no són explicables ara com ara, i caldrà esperar més estudis per assajar de trobar-ne les raons. L'estudi analitza la llista dels sufixos més utilitzats, i fa algunes consideracions interessants sobre la categorització de certs sufixos com a valoratius. Les autores presenten també una anàlisi més detallada dels sufixos més utilitzats (*-ista*, *-isme*, *-dor/-dora*, *-itat*, *-itzar*, *-eri/-era*, *-àl/-ana*, *-al*, *-icl/-ica*, *-ble*, *-at/-ada*, *-ció*, *-ment*), en la qual van detallant la productivitat de cadascun dels sufixos en cadascun dels nodes analitzats. Les diferències, en general, són poc significatives, però en algun cas ben identificat i ben exposat per les autores les dades revelen percentatges d'ús prou diferents. Val la pena destacar que l'estudi és detallat i força exhaustiu, i satisfà amb escreix la curiositat del lector.

El capítol 3 recull l'article «Composició culta», signat, com el dedicat a la prefixació, per Jordi Ginebra, Roser Llagostera i Xavier Rull, de la URV. La composició culta ocupa la quarta posició pel que fa al nombre de neologismes recollits creats amb aquest recurs, darrere de la sufixació, la prefixació i els manlleus de l'anglès. Els autors de l'estudi assenyalen que, tal com es podia esperar tractant-se d'un recurs típic de les varietats estàndard o més elevades de la llengua —en què les diferències dialectals es presenten més atenuades—, les dades recollides sobre la composició culta no presenten diferències significatives segons el node geogràfic considerat. Entre els primers 25 elements en freqüència, 14 són presents en tots els nodes geogràfics. L'element més utilitzat, i amb diferència, és *auto-*, seguit per *mini-*, *macro-*, *micro-* i, amb més càrrega semàntica, elements com ara *eco-*, *euro-*, *ciber-* o *bio-*. Els autors presenten interessants consideracions a l'entorn dels límits de la composició i de la sufixació o prefixació, perquè en contextos periodístics els compostos estrictament cultes són francament escassos.

El capítol 4 es titula «Composició patrimonial i sintagmació», i el signa Andreu Sentí, de la Universitat d'Alacant. Seguint els criteris emprats anteriorment per l'Observatori de Neologia, l'autor analitza en aquest capítol els compostos patrimonials o propis, és a dir, els que estan formats per lexemes catalans units per regles lèxiques (*parallamps*, *rentaplats*, etc.), i els compostos sintagmàtics, en què els lexemes es relacionen amb mecanismes sintàctics (*blat de moro*, *pou cec*, *cançó d'autor*, etc.). Després d'algunes consideracions generals sobre els límits teòrics d'aquest mecanisme de formació, incloent-hi una útil referència a altres denominacions emprades per gramàtics precedents, l'autor presenta una anàlisi quantitativa i qualitativa del recurs. Encertadament, s'observa que en aquesta mena de casos les dificultats d'identificació automàtica dels neologismes són més grans que en els mots formats per altres recursos, especialment en el cas dels compostos sintagmàtics, formats generalment per paraules que els sistemes automàtics no detecten com a neològiques. I també molt enraonadament, l'autor fa veure que els límits entre un tipus i un altre no són tan clars com s'han volgut presentar de vegades. En aquest sentit, el capítol es caracteritza per una densitat teòrica més gran que els altres, que queda justificada per la complexitat del recurs formatiu que analitza. Les conclusions, doncs, en aquest cas potser no són tan interessants com, de fet, l'anàlisi teòrica que presenta l'autor sobre les característiques del recurs lèxic analitzat.

El següent capítol, dedicat als manlleus del castellà, el signa Carolina Bastida, de la Universitat d'Andorra. Els manlleus del castellà són el 9 % de tots els neologismes documentats, i el 34 % de totes

les formes manllevades. S'hi observa una tendència gran a algun grau d'adaptació ortogràfica o morfològica, que és natural si es té en compte la proximitat formal entre les dues llengües i la situació sociolingüística de contacte generalitzat. L'autora remarca l'interès que té adonar-se que un gran percentatge d'aquestes formes manllevades es poden considerar interferències, això és, mots que s'utilitzen en català sense consciència psicolingüística que s'està fent servir un mot d'una altra llengua (en casos com *disfrutar, tonteria, vivenda, nòvio...*). En altres casos, hi ha consciència de mot manllevat, però s'utilitza per la sensació del parlant que les alternatives pròpies no són prou adequades al context (*pijo, bolso, catxondo, carinyo...*). En contrast amb el que s'havia observat en els altres estudis, en aquest cas sí que es detecten certes diferències rellevants entre les dades recollides en els diversos nodes, amb casos que són exclusius de determinades zones.

Maria Gené-Gil, de la Universitat de les Illes Balears, signa el capítol dedicat als manlleus de l'anglès, els quals, de fet, són més nombrosos que els del castellà (arriben al 12 % dels neologismes recollits, i en algun node arriben al 25 %). L'anàlisi demostra que en aquest tipus de recurs els camps semàntics són rellevants: la tecnologia, la música i l'esport són les àrees temàtiques en què s'acumulen els manlleus de l'anglès (amb formes com ara *blog, ska* o *play-off*, per exemple). En el node d'Andorra es recullen especialment casos vinculats als esports de neu. En canvi, en tots els nodes es documenten pocs manlleus expressius, cosa que contrasta amb el que s'observa en el cas dels manlleus del castellà.

El capítol dedicat a la truncació és a càrrec d'Immaculada Fàbregas Alegret, de la Universitat de Bretagne-Sud, i inclou de fet l'anàlisi de tres processos neològics relacionats amb la truncació: l'abreviació, és a dir, l'escurçament d'una paraula (*crono*, per *cronometratge* o *prova cronometrada*) o d'un sintagma (*motora*, per *llanxa motora*); l'acronímia, és a dir, la combinació de segments de paraules diverses (*sociovergència, catanyol*); i la siglació (*oenagé, pime*). Entre els tres processos, presents en tots els nodes geogràfics analitzats, el més productiu és l'abreviació i el menys productiu, la siglació. L'estudi destaca el caràcter efímer i espontani de moltes de les ocurrences recollides creades amb aquest recurs, i també la notable influència d'altres llengües (anglès i castellà) en la difusió de formes truncades.

Finalment, el vuitè capítol està dedicat als neologismes semàntics, i el signen Imma Creus i Joan Julià-Muné, de la Universitat de Lleida. La neologia semàntica és molt més difícil de detectar, perquè no admet sistemes automatitzats de detecció, i només es pot identificar amb un buidatge manual que tingui en compte el context de producció de cada forma. Aquestes dificultats poden explicar algunes de les diferències en les dades recollides en els diversos nodes, i els autors de l'estudi ho tenen ben present a l'hora de matisar l'anàlisi que en fan. És interessant la reflexió que presenten sobre l'ús marcat (amb cometes o en cursiva) d'algunes de les ocurrences recollides, però encara és més interessant l'assaig de classificació tipològica dels diversos exemples recollits; així, distingeixen entre resemantització, parasemantització i habilitació de noms propis, i dins de cada bloc encara precisen més el tipus de fenomen. És una anàlisi brillant que ajudarà molt el lector a entendre millor el procés neològic descrit.

Com ja s'ha comentat, dos extensos annexos clouen l'obra. El primer recull en 8 llistes els neologismes referenciats en cadascun dels articles. El segon, titulat «Mostra de dades recollides per NEOXOC període 2008-2010», inclou, de fet, quatre llistes: una llista dels neologismes més freqüents en la majoria de zones; una llista dels 100 neologismes més freqüents de la base de dades; una mostra dels neologismes més freqüents en cadascuna de les zones, i una mostra dels neologismes detectats únicament en cadascuna de les zones.

No es pot acabar aquesta recensió sense alguna referència als aspectes editorials. El llibre ha estat publicat per John Benjamins Publishing Company dins de la sèrie que recull el projecte de recerca IVI-TRA, Research in Linguistics and Literature. L'obra presenta resums en anglès de cada un dels capítols, i també tenen versió anglesa la presentació i el prefaci, de manera que es facilita la consulta dels continguts des d'una perspectiva internacional. La qualitat de l'edició és molt elevada, amb una presentació tipogràfica i una presentació formal que sens dubte fan agradable la lectura i la consulta.

Convé felicitar-nos de la publicació de *Mots nous en català*. Per una banda, perquè l'anàlisi dels processos d'incorporació de mots nous en la llengua és clau per assegurar-ne el futur, i només això ja

justificaria l'interès que té aquesta obra per a professionals i estudiosos de la lexicologia, la terminologia, la morfologia i, de fet, per a qualsevol persona que se senti responsable de la vitalitat i la pervivència de la llengua (que hauria de ser un col·lectiu molt ampli: periodistes, mestres, filòlegs, comunicadors...). Però, per una altra banda, ens n'hem de felicitar perquè a més a més aquesta anàlisi està ben feta: els especialistes de les diverses universitats han sabut oferir una panoràmica interessant dels diversos processos neològics analitzats, sense negar quan cal la necessitat de més dades, però anant més enllà de la simple exposició d'aquestes dades. Els estudis presenten una estructura similar, com a resultat d'una bona feina a càrrec de les editores, però també tenen característiques i continguts originals. Esperem, doncs, que l'obra tingui el ressò que es mereix, i ens afegim a les veus dels diversos autors, que no es cansen de precisar que cal continuar la feina que està duent a terme la xarxa NEOXOC, perquè necessitem contrastar amb més dades les intuïcions i els primers resultats que el llibre presenta.

F. Xavier FARGAS VALERO
TERMCAT

CASANOVA, Emili / APARICIO GUADAS, Pep (2014): *Camins, terres i paraules. II Jornades sobre els altres parlars valencians de base castellano-aragonesa. Énguera, 2013*. Énguera; València: Denes, 556 p.

Després de l'organització d'una I Jornada sobre «parlars valencians de base castellano-aragonesa» per part d'Emili Casanova a la Universitat de València el novembre de 2008, que va donar lloc al llibre editat pel mateix Casanova amb el títol *Els altres parlars valencians* (València: Denes, 2010), una nova publicació ve ara a seguir el rastre d'aquella primera, amb edició a cura de l'incansable professor de la UV i d'un membre de l'Institut d'Estudis Territorials El Caroig, en Pep Aparicio Guadas.

Tal com expressa el subtítol d'aquest llibre col·lectiu, s'hi recullen els fruits de les *II Jornades sobre els altres parlars valencians de base castellano-aragonesa*, celebrades els dies 15 i 16 de novembre de 2013 a Énguera, que van servir de marc per al nomenament del professor Joseph Gulsoy com a fill adoptiu d'aquesta localitat. *Énguera* és com s'accentua el topònim a la portada, però *Enguera* és la denominació que utilitzen tant l'Ajuntament (*Ayuntamiento de Enguera*) com alguns dels col·laboradors del llibre.

Una obra que acull bàsicament treballs sobre els parlars castellanoaragonesos del País Valencià,¹ és a dir, els anomenats popularment «parlars xurros». I, dins d'aquesta «valencianitat» alternativa que articula el llibre, hi són majoritàries les aportacions sobre Énguera i la Canal de Navarrés, espai fronterer de gran interès en la dialectologia i filologia valencianes. Val a dir, a més, que és una obra de gran diversitat temàtica: aborda aspectes com història lingüística, dialectologia, toponímia, cultura popular, teatre, música, geografia, etc.

Pel que fa als col·laboradors del llibre, tal com en altres nombroses publicacions que han vist la llum a partir de la fecunda iniciativa del professor Emili Casanova, s'hi congreguen investigadors i estudiosos dels perfils més diversos: docents universitaris de dins i fora del País, estudiosos d'àmbit comarcal, escriptors locals, membres de l'Institut d'Estudis Territorials El Caroig, entre d'altres.

No hi ha una presentació dels continguts de l'obra. El títol del primer text apareix precedit de la indicació de *Pròleg* a l'*Índex* general (p. 7), però no en el lloc que li correspon al llibre: Pep Aparicio Guadas, «Entre parlars... Una rememoració creadora» (p. 9-13), que ens situa en el context de la comarca d'acollida, tot posant de relleu el valor dels seus parlars locals, la seva història i els seus estudiosos. Segueix l'«Acta del pleno nº 1.1.8/13. Acta de la sesión celebrada por el Ayuntamiento pleno el día 16

1. Com he assenyalat manta vegada, entenc que l'etiqueta de «parlars valencians» s'hauria de reservar per als que pertanyen al diasistema català.